

L'iniciador del Livre pauvre

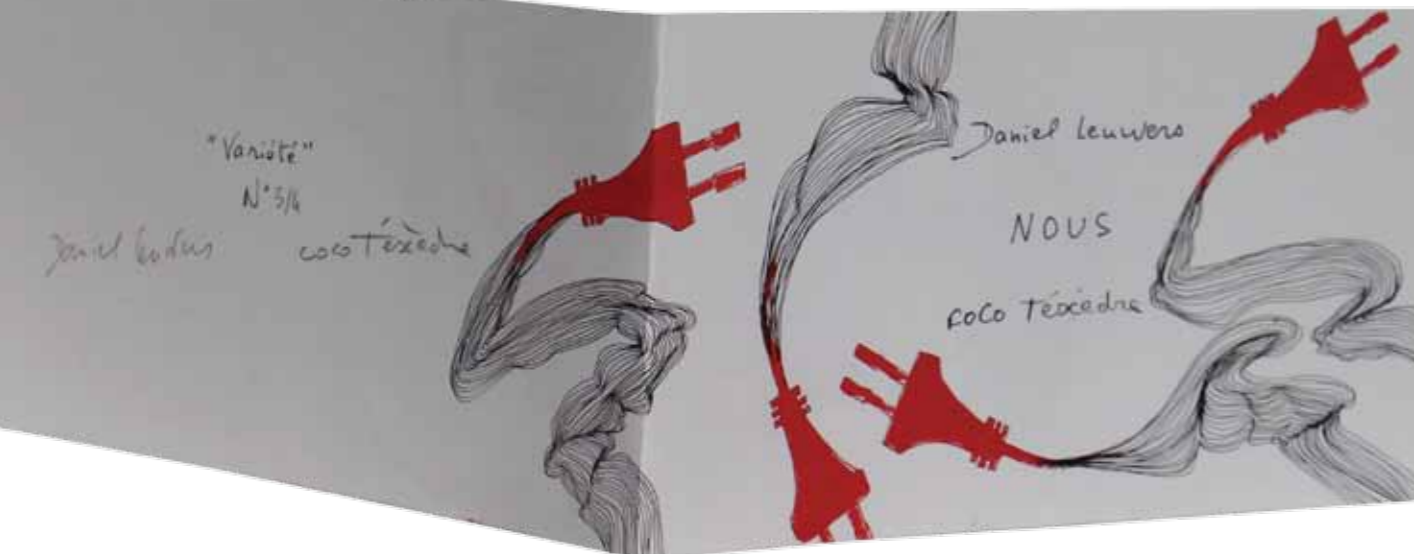
Daniel Leuwers va néixer a Beaumont-sur-Oise. És professor emèrit de la Universitat de Tours, després d'haver ensenyat a la Sorbonne-Nouvelle, als Estats Units i a l'Àfrica.

Va ocupar funcions de conseller cultural francès a Austràlia de 1990 a 1993.

És especialista en la poesia de Rimbaud i Mallarmé i en poesia d'avui. És autor d'una Introducció a la poesia moderna i contemporània (Armand Colin, 1995, reeditada diverses vegades), d'una Història de la literatura francesa, de Zola a Apollinaire.

És membre de l'Acadèmia Mallarmé.

Després de conèixer René Char, Daniel Leuwers no ha deixat d'inspirar-se de la unió entre poesia i pintura, fet que l'ha incitat a realitzar nombrosos llibres d'artistes, abans de concebre el 2002 els *Livres pauvres*, El llibre pobre, (Tarabuste, 2003); Llibre ric/Llibre pobre, (Somogy, 2006); Riqueses del Llibre pobre, (Gallimard, 2008).

Activitats

21 d'abril de les 18 a les 20 h:

Descoberta de l'exposició a càrrec de Daniel Leuwers, professor emèrit de literatura contemporània a la Universitat François-Rabelais de Tours. L'iniciador dels *Livres pauvres* proposa de fer un petit recorregut històric del que és un llibre d'artista i d'explicar l'especificitat dels *Livres pauvres* –obra fora de la venda que ha de ser vista per al públic. En aquesta perspectiva, el llibre il·lustrat surt de les mans dels impressors, dels litògrafs i dels editors per privilegiar només l'escriptura manuscrita i la il·lustració original.

Del 21 d'abril al 24 de maig:

Descoberta de l'exposició adreçada a escolars a càrrec de Julie Michard, professora d'arts plàstiques. Es proposa un taller de dos hores (una visita i un taller pràctic en francès) per tal de familiaritzar els alumnes amb el concepte de *Livres pauvres*.

Per a qualsevol dubte o aclariment, us podeu adreçar a l'Àrea de Sistemes Educatius i Relacions Internacionals del Ministeri d'Educació i Joventut, al telèfon 743 300, o per correu electrònic a l'adreça interescolars.gov@andorra.ad.

Ambdós activitats es fan al vestíbul del Consell General.

Consell General
C. de la Vall 9-11
Andorra la Vella
Tel. 877 877
www.consellgeneral.ad

Aquests llibres que ens destliuren
Ces llines qui nous deliment

Exposició

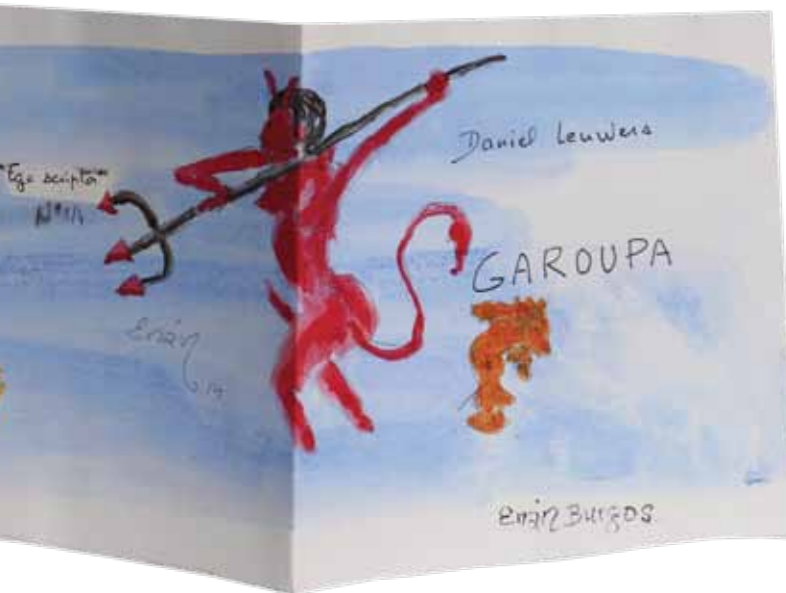
del 20 d'abril al 22 de maig 2015

Vestíbul del Consell General

Entrada lliure de dilluns a divendres de les 9 a les 17 h

AQUESTS LLIBRES QUE ENS DESLLIUREN

Els llibres d'artistes han estat durant molt temps el monopoli dels col·leccionistes. Els llibres ordinaris arribaven de manera molt natural a les biblioteques, on es podien demanar en préstec. Els llibres d'artistes, impresos o manuscrits, en canvi, només ingressaven a les biblioteques especialitzades (penso en la biblioteca literària Jacques-Doucet, a París, que porta el nom d'un col·leccionista generós). Com més rars, més eren la presa dels bibliòfils, que arribaven fins i tot a conservar-los en una caixa forta al seu banc...

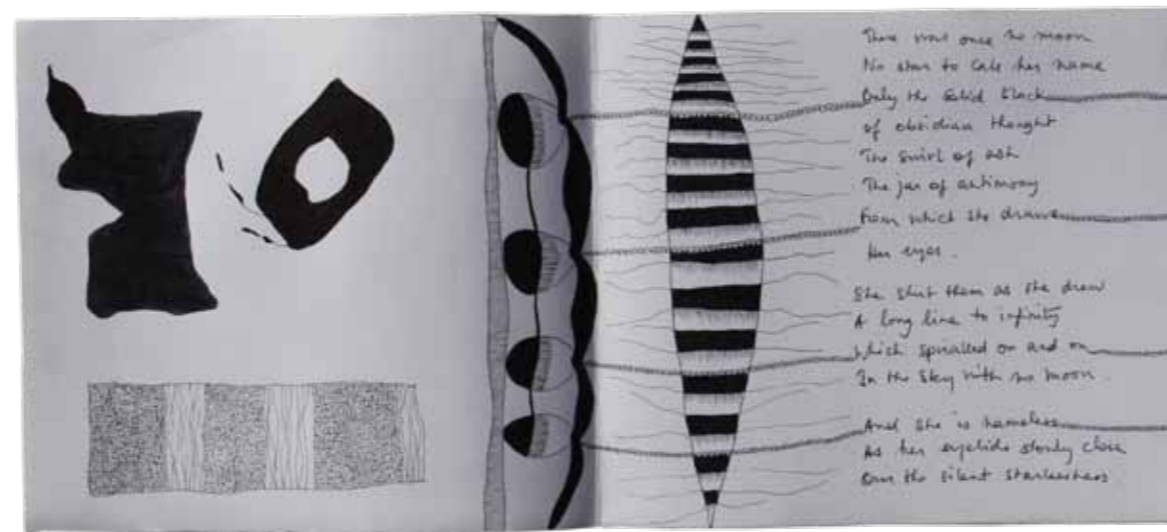
Els llibres d'artistes han canviat una mica d'estatus al llarg del temps. Elitistes, s'han democratitzat. Algunes mediateques han decidit adquirir-ne per constituir una col·lecció oberta. Evidentment, són en una vitrina quan es presenten en una exposició, però també es poden mirar de més a prop i fins i tot es poden llegir posant-se uns guants per a la lectura. És que és molt important conservar el seu caràcter original, fins i tot virginal.

Els llibres impresos sempre són menys delicats. Els gravats o les litografies que els acompanyen són múltiples i menys impressionants que una intervenció pictòrica original. Davant d'un llibre manuscrit en alguns exemplars i enriquit amb l'obra d'un artista (pintor, fotògraf i fins i tot instal·lador), sovint la impressió és sorprenent. Entrem d'una certa manera en el secret del llibre.

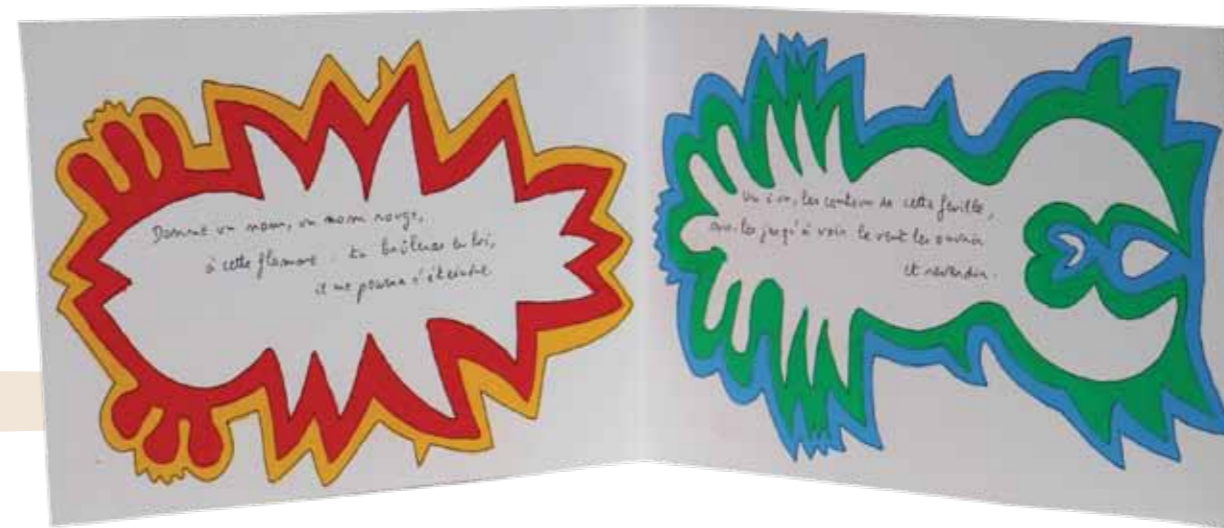

Recordo que, treballant en una edició de Rimbaud en llibre de butxaca (a penes tenia vint-i-cinc anys), em vaig quedar decebut davant dels poemes d'il·luminacions. Però, és quan vaig consultar aquests poemes al Departament dels Manuscrits de la Biblioteca Nacional de França que vaig tenir de cop la sensació d'entendre'ls. Rimbaud escrivia sota la meua mirada i, entre les seves vacil·lacions que tremolaven i les seves afirmacions alades, sentia el text bategar i el pensament que el treballava. Més tard, vaig veure en René Char escriure amb ploma i demanar als seus amics artistes, que passaven pels Busclats, que donessin colors a les seves paraules. René Char retrobava aquí la gran tradició dels "llibres il·luminats", els únics que existien abans que Gutenberg inventés la impressió.

L'escriptura manuscrita es remarca, no únicament perquè amaga secrets grafològics, sinó també i sobretot perquè implica la mà, el seu moviment, la seva carícia. El paper és una pell. La ploma l'acaricia o el rasca, el pinzell s'hi estén o l'absorbeix. L'osmosi és essencialment eròtica. Els surrealistes demanaven a les paraules que fessin l'amor en la pàgina després que Apollinaire els hagués donat una llibertat total en el si dels seus Cal·ligrames.

Les meves emocions d'adolescent s'han cristal·litzat en alguns llibres rars, llibres pels quals l'editorial Tériade hauria volgut que, tot i que fossin impresos, deixessin la sensació de ser manuscrits (aquest procediment ens ve d'un tal Jacomet). En primer lloc, hi va haver El cant dels morts, de Pierre Reverdy, on Pablo Picasso taca les pàgines escrites amb un color vermell lluent que fa de la sang el mirall cruel del cant. Després hi va haver Jazz, de Henri Matisse, el pintor que assumeix la pròpia escriptura de l'obra amb uns collages savis, com en aquestes improvisacions musicals que havia començat a apreciar, de Charlie Parker a John Coltrane. És que el llibre bell és també una música, una partitura. "L'ull escolta", va escriure Paul Claudel. La ploma és una caixa de ressonància estranya. Ho eleva tot quedant-se enganxada al paper.

És bo que les biblioteques —la majoria han esdevingut mediateques—, ofereixin diaris, llibres i pel·lícules, però també que portin cap a aquests objectes singulars els llibres d'artistes, on l'escriptura s'aparenta al disseny: "dur disseny de durar", escriu Paul Éluard quan René Char parla, ell, de "l'amor realitzat del disseny que s'ha quedat disseny". Alguna cosa obscura i fonamental es trama en aquests gestos primitius on "l'acte és verge, encara que sigui repetit", per citar de nou René Char, gran mestre en aquest àmbit, a qui una amiga, Yvonne Zervos, va demanar que li donés poemes manuscrits que llavors va fer il·luminar per Braque, Léger, Picasso, Miró i altres artistes.

Cal, doncs, saludar aquesta exposició, perquè la bellesa no queda reservada per a uns quants aficionats. S'ofereix lliurement a tots nosaltres que som bibliòfils declarats o en potència. Cal només obrir aquests llibres per obrir-se a una aventura on el desconegut i la novetat es conjuguen, i on els recursos informàtics poden tenir un paper. No és un atzar si la tela respon com un eco a l'obra dels pintors. No hi ha res de reaccionari en aquests llibres d'artistes que volen expressar tots els secrets i totes les angoixes d'una època a través dels que els tradueixen. Sí, artistes, plegats, en aquests llibres que finalment ens deslliuren.

Daniel Leuwens, professor emèrit de la Universitat de Tours